

STRESZCZENIE

SPOŁECZEŃSTWO WOJEWÓDZTWA RZESZOWSKIEGO WOBEC NOWEJ RZECZYWISTOŚCI SPOŁECZNO-POLITYCZNEJ (1944-1956)

Lata powojenne, po tak długim, trudnym i niebezpiecznym okresie okupacji, jak i działaniach wojennych toczonych na obszarze państwa polskiego były niełatwe dla mieszkańców Polski i to nie tylko ze względu na skalę zniszczeń, ale przede wszystkim na zmianę ustroju i instalowanie się władz komunistycznych. Powołując nową administrację państwową oraz aparat bezpieczeństwa reprezentanci rządu lubelskiego kierowali na kontrolowane przez Armię Czerwoną obszary odpowiednie grupy operacyjne, w których skład wchodził lojalni, wyszkoleni przez NKWD i stosownie ukierunkowani ideologicznie delegaci polskich komunistów. Początkowo szeregi milicji czy UB zasilali ludzie kontestujący ustrój, obejmowali oni również stanowiska w różnych szczeblach administracji. Województwo rzeszowskie utworzone w faktycznie w 1945 r. należało do obszarów o dużej skali zniszczeń, zasadniczo brakowało tu wszystkiego, mieszkań, żywności, infrastruktura była zniszczona, jak również pracy. Dodatkowo w 1944 r. na obszar późniejszego województwa wkroczyła Armia Czerwona, której żołnierzy trzeba było utrzymać, a jeszcze bezkarność, rabunki, rozboje, gwałty i konfiskaty i zabójstwa dokonywane, przez nich stały się obrazem dnia codziennego. Wiele obaw wśród mieszkańców budził ówczesny stan bezpieczeństwa. Sytuację pogarszał fakt działalności podziemia ukraińskiego na terenie województwa rzeszowskiego, dlatego w części powiatów tego obszaru w zasadzie trudno było normalnie żyć. Wśród wielu mieszkańców omawianego obszaru narastał pesymizm i coraz większe obawy, gdyż brakowało wszystkiego. W latach II Rzeczypospolitej teren ten zaliczany był do obszarów słabo zurbanizowanych i zapóźnionych cywilizacyjnie. W strukturze społecznej dominowali chłopci, brakowało ośrodków przemysłowych, a co się z tym łączy również i większych skupisk robotniczych. Pomimo przeprowadzonej reformy rolnej nie zaspokojono głodu

ziemi, w dalszym ciągu dominowały gospodarstwa o małej powierzchni gruntów uprawnych. Stosunek chłopów omawianego obszaru do nadziałów był zróżnicowany, parcelacja majątków największe poparcie znalazła wśród bezrolnych i małorolnych. Na omawianym obszarze stosunek chłopów do kolektywizacji wprowadzanej od 1948 r. był negatywny, co przejawiało się w wielu wypowiedziach i odmowie wstępowania do spółdzielni. Ludność wiejska, która stanowiła duży odsetek społeczeństwa woj. rzeszowskiego zajmowała raczej postawę akceptującą nową rzeczywistość. Po wojnie uległa zmianie geografia narodowościowa, z pejzażu małych miasteczek zniknęli Żydzi, przesiedlono część Ukraińców, by w 1947 r. wysiedlić ich większość, na obszar województwa napłynęli repatrianci z terenów Polski włączonych do ZSRR, powracali wywiezieni na roboty, żołnierze z frontów, jak również więźniowie z obozów. Wszystko to miało wpływ na stosunek do nowej rzeczywistości społeczno-politycznej. Po zakończeniu wojny większość ludności województwa rzeszowskiego nie przejawiała aktywności politycznej, czy to po stronie władz, bądź opozycji, jednak rzeczywistość niejednokrotnie zmuszała do stosowania mimikry i ukrywania wrogości wobec nowych władz. Wielu było zagubionych, skłonnych do preferowania postaw przystosowawczych, chcieli normalnie egzystować po trudach i niebezpieczeństwach wojny, następował dysonans między poglądami a działaniami. Walka o władzę toczyła się na kilku płaszczyznach, w tym politycznej. Postawy ludności wobec Głosowania Ludowego i wyborów do SU w województwie rzeszowskim były zróżnicowane, od popierających je w sposób manifestacyjny, obojętnych, bądź bojkotujących. Bezpośrednio po wyborach wśród ludności województwa rzeszowskiego żywa była opinia o ich sfałszowaniu, podobnie jak to było w przypadku referendum. Po przegranych po ich sfałszowaniu wyborach w styczniu 1947r. duży odsetek społeczeństwa zaczął preferować postawy przystosowania, zanikała wola oporu, pomimo wrogości wobec władz, pojawiały się postawy rezygnacji. Dodatkowo też wielu mieszkańców omawianego obszaru pragnęło w miarę normalnie egzystować, uczyć się, pracować, uczestniczyć w odbudowie państwa. Część uległa też propagandzie. Na ocenę rządzących i tym samym preferencje wyborcze

oddziaływały represje stosowane przez UB, nachalna propaganda, indoktrynacja społeczeństwa. Partia podejmowała wiele działań propagandowych, sposobem podporządkowania społeczeństwa swojej ideologii była socjotechnika pozyskiwania akceptacji. Gros społeczeństwa żyła raczej problemami codziennej egzystencji nie angażując się w aktywność polityczną, zresztą taka działalność mogła wówczas narazić nawet na śmierć, co do niej zniechęcało. Można przypuszczać, że wielu z zasilających szeregi PPR, ZWM, UB, czy MO po zakończeniu wojny robiło to ze względów koniunkturalnych i raczej pragmatycznych niż ideologicznych.